

EN VINTER PÅ HVALROSODDEN

Af forfatteren *Elmar Drastrup*

Når folk hører om de forhold og vilkår, man somme tider må friste tilværelsen under i arktiske egne, ryster de på hovedet og tror, at det enten er løgn, eller at man må være indrettet på en højst besynderlig måde.

Ingen af delene behøver at være tilfældet.

Jeg siger ikke, at de ikke er det, men at de ikke *behøver* at være det. De fleste af de folk, som har opholdt sig i Nordøstgrønland, har været rekruteret fra de forskellige samfundslag. Der har været kontorister, jord- og betonarbejdere, unge studenter og bebrillede videnskabsmænd, søfolk og håndværkere og omstrejfende eventyrere af mere eller mindre dunkel oprindelse. Og alle disse folk, som har levet en efter sædvane normal tilværelse, inden de af forsynet en dag blev skyllet op på de nordøstgrønlandske fjeldkyster, har fundet sig til rette under de nye, uvante omgivelser og har klaret sig uden at være anderledes indrettet end andre almindelige dødelige.

Det går simpelthen sådan, at man ubevidst og lidt efter lidt falder til, indsuger den specielle atmosfære, der råder i ødemarken, afkaster den civiliserede ham, lader skægget stå og holder op med at vaske sig til hverdag. Og en skønne dag er man en fuldt udsprungen vildmand, uden at man i grunden har gjort sig klart, hvorledes denne metamorfose er foregået.

Jeg har set talløse eksempler herpå.

Vi har haft folk i Nordøstgrønland, som kom direkte fra troperne, kuldkære og forvante med hjælpere på hver finger. De har et kort stykke tid rakt hænderne afmægtigt mod himmelen og forbandet den skæbne, der lokkede dem op til denne gudsforladte afkrog af verdenen. Men inden længe vænnede de sig til forholdene, og når skibet anløb kysten det følgende år, var de ikke til at skelne fra de pelsjægere, der havde boet på kysten i en årrække.

I den grad var de blevet akklimatiserede. De havde nu kun eet ønske, enten at blive deroppe, eller hurtigst muligt vende tilbage, dersom forholdene gjorde det nødvendigt, at de først måtte drage sydover.

Det er mærkeligt med det land. Men vi må vel alle have noget af vorer forfædres trang i os til at leve i nær kontakt med naturen. I de civiliserede samfund

er denne trang blevet undertrykt og trængt i baggrunden. Og når man så en skønne dag finder sig selv alene i ødemarken, vågner de gamle drifter og instinkter til live. Uden synderligt besvær ruller man en halv snes tusind år tilbage i tiden, bliver stenaldermand og jæger, klædt i dyrehuder og med hunden som menneskets første og stadig trofaste hjælper og vogter.

På denne baggrund er det mere forståeligt, når grønlandsfarerne kommer hjem og nok så fornøjet giver sig til at fortælle om de strabadser, de har gennemgået, og de primitive forhold, hvorunder de har måttet friste tilværelsen. De kan allesammen lide det liv. Ikke fordi de er forskellige fra andre, men simpelthen fordi mennesket er sådan indrettet, at det kan finde sig til rette selv under de mest primitive forhold og med afsavn af enhver tænkelig art.

På Hvalrosodden i Dove Bugt, den nordligste af de danske fangststationer i Nordøstgrønland, opholdt jeg mig en vinter i tre måneder og boede i den tid med min rejseledsager i et lille proviantskur, der ikke var ret meget større end en almindelig pianokasse.

Vi havde sat al provianten ud i sneen udenfor kassen, slået et par køjer op af tøndestaver og anbragt en lille polarovn i det ene hjørne. På et søm i væggen hang en petroleumslampe, som sendte et søvnigt, gult lys ud i stuen. I de tre måneder, vi opholdt os på Hvalrosodden, var denne petroleumslampe vor eneste lyskilde. Udenfor var det konstant nat døgnet rundt. Vi var midt i mørketiden. Solen var for længst gået ned bag fjeldene i syd.

Om at lave mad i almindelig forstand blev der aldrig lejlighed til. Ikke een gang i de tre måneder. Der snakkes så meget om vitaminer og kalorier og den slags. Men vi holdt liv i os selv med en gryde havregrød i ny og næ. Og når det gik særlig højt, bagte vi et par pandekager af mel og vand og stegte dem på panden i moskusoksetalg eller rævesul.

Det stormede som regel, så ingen djævel kunne færdes ude. Vi opholdt os derfor det meste af tiden i pianokassen, hvor vi lå i renskindssoveposerne på de hårde tøndestaver og forsøgte at få tiden til at gå med at stirre op i loftet, hvor rimen havde sat sig i et tommetykt lag. Eller vi lod os blænde af det strålende lys fra vægen i petroleumslampen, der for os var som selve symbolet på livet, en vidunderlig lyskilde, en sand aladdinslampe, der kunne fremtrylle de skønneste landskaber og fantasibilleder.

Man skulle tro, at en sådan tilværelse måtte gå en på nerverne. Hvis vi var blevet sat direkte derop, var hvirvlet gennem tid og rum de tusinder af år tilbage på een nat og var dumpet ned i ensomheden og mørket fra et komfortabelt liv i civiliserede omgivelser syd for polarkredsen, er det muligt, det ville have forekommet os mindre behageligt. Men det var vi ikke. Vi var gradvis blevet tilvænnet.

De uundværlige østgrønlandske slædehunde.

Foto: W. Lüthy

Vi befandt os for så vidt storartet, som vi ikke følte sult og ikke længere besad det civiliserede menneskes ulyksalige trang til foretagsomhed. Dette, at der ustandselig skal ske noget, at man skal i biografen eller gå tur, se andre mennesker og forhindre, at livet hvirvler fra en - alt dette meningsløse stræb var vi befriet for. Vi sad i hængedyndet. Det højeste, vi kunne svinge os op til, var et besøg hos den nærmeste nabo, når vejret var til det. Og selv her lå der en bagtanke af mangel og uforetagsomhed.

Jeg havde hittet ud af, at min nabo, som boede et halvt hundrede skridt fra pianokassen i en noget større hytte, var ferm til at bage klatkager. Han var selv ikke så lidt stolt af sine formodede evner som gastronomisk ækvilibrist. Og kynisk og målbevidst havde jeg derfor indledet en skamløs rosekampagne til gunst for hans klatkager. Kampagnen bar rige frugter. Når vi var inde i en periode med godt vejr - der til tider kunne strække sig over en uge eller to - spiste vi klatkager tre-fire gange i døgnet og levede højt og bekvemt på naboens forfængelighed. Vi undgik herved selv at have ulejlighed med at røre dejg sammen til pandekager eller foretage de ulidelige omrøringer i gryden for at forhindre, at grøden brændte på.

Naboens klatkager var af en konsistens, jeg hverken før eller senere har været stillet overfor nogetsteds på jordkloden.

De var lavet af blærefedt, tømælk, rosiner, moskuskød, sukker, mel og forskellige andre ingredienser, som han dog undlod at lade os få indblik i, da han betragtede tilberedningen af sine klatkager som sin egen specielle fabriktionshemmelighed. De smagte imidlertid udmærket. Det syntes vi i hvert fald dengang. Vi spiste dem med stort velbehag og drak kaffe til med kondenseret, sukret mælk. Og til tider drak vi en likør af 96 procents hospitalssprit, tilsat rom eller Dom-essens.

Under disse måltider udfoldede vi ofte den største veltalenhed og bragte problemer på bane om sjælens udødelighed, abstrakte, dybsindige grublerier, som i enkelte tilfælde resulterede i, at vi i en brøkdelt af et sekund forstod meningen med livet, dets inderste hemmelighed. Vi var fuldstændig på det rene med, at sådan og sådan måtte det være. Men i næste nu havde vi desværre glemt det hele igen og var ikke senere i stand til at definere, hvad det var, vi havde afsløret. Det var ærgerligt nok.

Ellers forskansede vi os som oftest bag en mur af tavshed og utilnærmelighed. Man skulle tro, at under en lang overvintring i de arktiske egne måtte mænd finde ind til hinanden, afsløre sig og lære hinanden at kende til bunds. Men dette er ikke tilfældet. Man går op og ned ad hinanden til hverdag og ved, at man er afhængig af hinanden og ikke kan slippe bort. Og bevidstheden herom får en til at være på vagt overfor eventuelle bløttelser af sit inderste jeg i svage øjeblikke.

Den skønne østgrønlandske kyst.

Foto: W. Lüthy

Man finder en facon, som passer til situationen og det strittende fuldsæk. Dertil og ikke længer. Tre skridt fra livet. I morgen vil du måske fortryde, hvad du har sagt i dag. Det ved mændene, og de er på deres post. Min rejseledsager og jeg var ikke engang dus, til trods for at vi adskillige gange havde stået ryg mod ryg og set døden i øjnene, taget mangelen drøj tørn sammen og kæmpet side om side mod de hylende snestorme og følt sulten nage de tomme tarme. Vi kom storartet ud af det med hinanden. Vi hjalp hinanden, var loyale og fuldt ud på det rene med, at vi var i samme båd. I al den tid, vi rejste sammen i Nordøstgrønland, udvekslede vi ikke eet eneste ufordrageligt ord. Det lyder ubegribeligt. Det ved jeg nok. Man har hørt så mange fantasifulde beretninger om polarkuller og bitre stridigheder mænd indbyrdes, når de sad indespærrede på en øde kyst en lang vinter igennem. Det er noget, der forekommer uhyre sjældent. Man forholder sig som regel neutral, tager hellere bøssen på nakken og går ud i fjeldet, når man mærker, at nerverne begynder at piske blod til hjernen.

Det kan ikke undgås, at nerverne af og til står på højkant. Det konstante mørke og mangelen på motion og afveksling i kosten - og ikke mindst den knugende, urokkelige stilhed og uforanderlighed i naturen - bevirker, at synet af de samme skæggede, beskidte fjæs, de samme meninger og bemærkninger ofte går en på nerverne. Man ved på forhånd, hvordan modparten vil reagere i enhver given situation. På den måde kendte vi hinanden. Men heller ikke mere. I virkeligheden var vi mere fremmede over for hinanden, end mennesker i almindelighed er det i et samfund med større afveksling i de ydre omgivelser. Vi krammede aldrig ud med os selv. Men vi kom gennem ensomheden og samværet på fredelig vis. Forskansningen viste sig at være hensigtsmæssig.

Når snestormene jog hylende hen over landet og forvandlede himmel og jord til et sydende kaos, måtte vi forholde os afventende i pianokassen og væbne os med tålmodighed. Vi kunne træne os op til at sove i de fleste af døgnets timer. Jeg har præsteret det kunststykke gennem en længere periode med dårligt vejr at sove i hvert fald i de tyve af døgnets fire og tyve timer . . . Man vågner halvt med passende mellemrum, koger lidt grød, spiser den i trance og kravler ned i soveposen igen. Man lever som landets vilde dyr, der går i hi om vinteren. Det må være naturen, der sætter os i stand dertil. Et spildt liv, vil mange synes. Men hvad er der at hige efter? Vi havde ingenting, vi skulle nå. Vi levede kun i nuet og brød os hverken om fortid eller fremtid. Og vi befandt os efter omstændighederne godt. Vor tilværelse var langt fra uudholdelig - selv om det for et civiliseret menneske kunne se sådan ud. Inderst inde vidste vi, at det kun var en overgang, et spørgsmål om tid. En dag ville jorden begynde at rette sin gamle akse, solen ville vende tilbage og med den dagslyset og foretagsomheden. Den ville vælte sin rødglødende bug op over horisonten og skinne på os. Og jorden ville atter være god at færdes på. Og fordi vi vidste dette, kom vi gennem den lange mørketid uden at reagere udadtil over for uvirksomheden og ensomheden.

Således er mennesket i stand til at indrette sig under forhold, som man på forhånd skulle anse for yderst vanskelige - ja, umulige at leve under. Vi kan holde til meget mere, end vi tror. Vor tilpasningsevne er rent ud forbløffende. Frem for dyrene er mennesket blevet udstyret med en hjerne, som er i stand til at producere logisk tankevirksomhed. I kraft af vor kløgt og vort snilde kan vi opretholde livet. Dette er ikke et spørgsmål om særlige anlæg hos det enkelte individ. Den brøgede skare af tilfældige eksistenser, som har overvintret i Nordøstgrønland, bekræfter den anskuelse, at mennesker meget vel kan trives, indrette sig efter hinanden og erkende nødvendigheden af at omgås i fred og fordragelighed, selvom de ydre, såvel fysiske som åndelige livsbetingelser for en tid synes at være de slettest tænkelige.